

MARIA FIDERKIEWICZ

OCHRONIĆ TOŻSAMOŚĆ

Jubileusz 45-lecia pracy Anny i Kazimierza Lassaków

Trzydzieści lat temu, w styczniu 1979 roku, z inicjatywy Anny i Kazimierza Lassaków powstał przy Domu Kultury Kombinat Metalurgicznego w Nowej Hucie zespół góralski „Hamernik”.

Jest środa, 25 kwietnia 1979 roku o godz. 18,30. Zrodzony z bogatej matki Ziemi Podhalańskiej i ojca zamożnego nowohuckiego rodu Hutników, hutniczy i góralski zespół muzyki, tańca i śpiewu otrzymuje na wsze czasy imię „Hamernik”

– zapisano w kronice zespołu.

Zespół góralski „Hamernik”. Fot. Adam Gryczyński

„Hamernik” w podhalańskiej gwarze to hutnik, kuźnik parający się wytopem i obróbką żelaza. Zespół powstał dla upamiętnienia tradycji hutnictwa polskiego, z myślą o hamernikach pracujących w tatrzańskich hamerniach. Stąd w bogatym repertuarze zespołu znajduje się program pt. *Na hamernicką nutę*. Warto w tym miejscu przypomnieć kilka faktów z historii tatrzańskich hamernii.

Rozwój hutnictwa tatrzańskiego związany jest z eksploatacją rudy żelaza. Od połowy piętnastego wieku powstają pierwsze kopalnie: pod Ornakiem, od strony Doliny Kościeliskiej, gdzie wydobywano także miedź i srebro a ponadto w Dolinie Starorobociańskiej i pod Bystrą na Hali Pyszej. Na przełom XV i XVI wieku przypada w Tatrach, błyskotliwy i krótkotrwały rozwój górnictwa i hutnictwa. Kopalnie zamyka się z powodu braku rentowności. Prace górniczo-hutnicze reaktywowane są w okresie panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. Od 1834 roku Kuźnice zakopiańskie przodują wśród zakładów metalurgicznych Galicji. W stosunku do dużych możliwości produkcyjnych złoża surowcowe okazały się jednak niewystarczające, co wymusiło sprowadzanie rudy ze Spisza. Prace w Kuźnicach trwały do 1878 roku, kiedy to ostatecznie zapadła decyzja o zamknięciu produkcji ze względu na jej nierentowność. Rok 1880 wyznaczył koniec górnictwa i hutnictwa w Tatrach.

Anna i Kazimierz Lassakowie, rodowici górale z Podhala, od ponad czterdziestu lat związani są z Krakowem. Pani Anna w 1964 roku przystąpiła do międzyuczelnianego zespołu góralskiego „Hyrni”. Ponieważ poza pasją artystyczną cechuje ją aktywność organizacyjna doprowadziła do połączenia dwóch odrębnych zespołów studenckich „Hyrni” i „Regle” w jeden o nazwie „Skalni”. Do końca 1978 roku była w nim instruktorem, ucząc adeptów śpiewu i tańca. Swoją wiedzą i talentem przysłużyła się niewątpliwie do rozwoju tego popularnego obecnie zespołu. W latach 1974–1976 była organizatorką i kierownikiem artystycznym szkolnego zespołu regionalnego „Skołka w Starem Bystrem”. W 1979 roku, wspólnie z mężem, założyła zespół góralski „Hamernik” a pięć lat później dziecięcy zespół góralski „Mali Hamernicy”. Prowadziła także kilka innych zespołów regionalnych, m.in.: „Na dawną nutę” w Kocmyrzowie-Luborzycy, „Mogilanie” w Mogilanach. Jest autorką scenariuszy dla zespołów folklorystycznych m.in. „Krakowiaków” z Krakowa.

Pani Anna otrzymała bardzo wiele prestiżowych nagród i odznaczeń, m.in. Złoty Krzyż Zasługi (2003), Złote Odznaki za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej (1986) i Miasta Zakopanego (1984). Na podkreślenie zasługuje fakt, że w jej dorobku, poza sukcesami artystycznymi, szczególnie ważne miejsce zajmuje działalność pedagogiczna. Każdego roku jej uczniowie zdobywają nagrody i wyróżnienia, a ona sama wielokrotnie była laureatką nagród w kategorii mistrz – uczeń. Uczy gwary, śpiewu i tańca, wprowadza w wiedzę o folklorze dając podstawy do zrozumienia nie tylko tradycji, ale także specyficznej mentalności górali podhalańskich.

Kazimierz Lassak urodził się w Zębie koło Zakopanego. Od wczesnej młodości interesował się folklorem i sportem (był skoczkiem narciarskim, zawodnikiem AZS Zakopane). Swoją drogę artystyczną rozpoczął od uczestnictwa w szkolnym zespole folklorystycznym. Mając dziewiętnaście lat zapisał się do zespołu góralskiego „Budorze”, następnie w 1965 roku wstąpił do nowopowstającego, słynnego obecnie, „Zespołu im. Bartusia Obrochty”. W 1966 roku ukończył Technikum Budowlane w Zakopanem, podjął pracę w Krakowie oraz studia w Akademii Rolniczej (dyplom w 1977 roku). Wraz z żoną Anną doprowadził do połączenia dwóch, rozpadających się zespołów „Regle” i „Hyrni” w jeden Międzyuczelniany Zespół Góralski „Skalni”, pełniąc w nim na początku funkcję kierownika organizacyjnego, a następnie działacza Rady Zespołu. W 1979 r. wspólnie z żoną zorganizowali zespół „Hamernik”, skupiający mieszkających w Krakowie górali podhalańskich. Jego wysokie kwalifikacje choreograficzne oraz talent organizacyjny

zaowocowały bogatym dorobkiem. Otrzymał wiele indywidualnych nagród, m.in. dwukrotnie Ministra Kultury i Sztuki (1994 i 1999), Wojewody Krakowskiego (1999), a także Rektora Akademii Rolniczej (1972). Jest zapalonym społecznikiem, członkiem wielu prestiżowych instytucji m.in.: Oddziału Krakowskiego Związku Podhalan (przez pięć lat był jego prezesem), Ogólnopolskiej Rady Ludowych Zespołów Artystycznych, Stowarzyszenia Twórców Ludowych oraz Sekcji Polskiej CFIOFF.

Zespół Góralski „Hamernik” liczy obecnie czterdziestu członków w wieku od 15 lat. Z tego składu dwadzieścia dwie osoby przeszły drogą naturalnej kontynuacji z Dziecięcego Zespołu Góralskiego „Mali Hamernicy”. W trzydziestoletniej historii zespołu należały do niego całe rodziny, rodzeństwa i małżeństwa. Wspólne pasje integrują, zbliżają i sprzyjają przyjaźniom. Z byłych członków zespołu wywodzi się kilkanaście par małżeńskich m.in. syna Anny i Kazimierza Lassaków – Sławomira z Moniką Musiałek. Poza synem tradycje rodzinne kontynuuje dwóch wnuków: Mirosław i Kamil. Sławomir ma już w swoim dorobku prestiżowe osiągnięcia m.in.: pasowanie na hamernika (Poronińskie Lato 1981), wyróżnienie w tańcu góralskim w parze z Katarzyną Kopacz na Karnawalach Góralskich w Bukowinie Tatrzańskiej w 1987 roku oraz w tegorocznym Karnawale wyróżnienie w tańcu, z żoną Moniką. Podobnie wnuczek Mirosław Lassak jest wielokrotnym laureatem, m.in. w 2004 roku wspólnie z Małgorzatą Janeczek w Karnawale Góralskim w Bukowinie Tatrzańskiej, gdzie otrzymał wyróżnienie za taniec z Martą Domino. Bezspornie do najważniejszych osiągnięć „Hamernika” należą nagrody: „Złota Ciupaga” oraz trzy srebrne na Międzynarodowych Festiwalach Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem, na Festiwalach Folkloru Górali Polskich w Żywcu: dwadzieścia cztery „Złote Serca Żywieckie” oraz dziesięć srebrnych, na Karnawale Góralskim w Bukowinie Tatrzańskiej: dwadzieścia dwie „Ciupagi”, w tym dwie „Zbójnickie” i osiem „Bacowskich”, na Przeglądach Zespołów Folklorystycznych województwa krakowskiego: trzy „Skrzynie Krakowskie”, na „Sabałowych Bajaniach”: trzykrotnie pierwsze miejsca, „Wielkie Spinki” za śpiew dziewcząt. Na tegorocznym Karnawale Góralskim w Bukowinie Tatrzańskiej Lassakowie otrzymali specjalne podziękowanie z okazji 45-lecia pracy oraz nagrodę specjalną – weekendowy pobyt w hotelu „Merkury” w Zakopanem. Warto dodać, że „Hamernik” ma w swoim dorobku artystycznym ponad czterysta występów w spektaklu pt. *Polskie Bellejem* w Teatrze Ludowym w Krakowie.

W 1984 roku Anna i Kazimierz Lassakowie zaczęli poszukiwać w krakowskich szkołach podstawowych dzieci o rodowodzie góralskim. W stosunkowo krótkim czasie udało się im zebrać wystarczającą liczebnie grupę i powołać zespół dziecięcy „Mali Hamernicy”. Zespół realizuje program autentyczny, podporządkowany tradycji i trzymający się jej reguł. Obecnie liczy on czterdziestoro uczniów szkół podstawowych i gimnazjum. Najmłodszym jest czteroletni Ignasz. Bliźniaki Piotruś i Jagusia reprezentowali Polskę na Słowacji w imprezie integracyjnej pt. „Dzieci Europy”. Uczestnicy uczyli się tam tańców słowackich, a na zakończenie imprezy każdy gość musiał zaprezentować swój taniec narodowy. Polacy zaprezentowali, oczywiście, taniec podhalański, odnosząc duży sukces. Podobnie, w imprezie folklorystycznej w Białym Dunajcu, w 2008 roku nagrodzono cztery pary, a w kolejnym 2009 roku – dwie pary „Małych Hamerników”. Zaznaczyć należy, że w konkursie wzięło udział łącznie aż sto siedemdziesiąt par. Ostatnim spektakularnym sukcesem jest zajęcie drugiego miejsca za przedstawienie obrzędu kołędniczego w tegorocznym Karnawale Góralskim w Bukowinie Tatrzańskiej. W chwili

obecnej trwają przygotowania do występu na Ogólnopolskim Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych Dzieci w Dąbrowie Górniczej. Nie sposób w krótkim artykule wymienić wszystkich osiągnięć zespołów „Hamernik” i „Mały Hamernik”. Zainteresowanych odsyłam do Nowohuckiego Centrum Kultury w Krakowie, gdzie Lassakowie prowadzą zajęcia i gdzie zapoznać się można z dokumentacją ich działalności artystycznej.

Podsumowując, stwierdzić można – co w przypadku Lassaków nie jest przesadzone, gdyż znajduje potwierdzenie w faktach, że dokonali oni w swoim życiu rzeczy wielkich. Dla mnie osobiście, imponująca jest ich konsekwencja i determinacja w działaniu oraz trafność podejmowanych decyzji. Mam na myśli dwa fakty. Pierwszy, to stworzenie zespołu „Skalni” prostą metodą scalenia dwóch rozpadających się zespołów studenckich: „Hymni” i „Regle”. Drugi, to zintegrowanie mieszkających w Krakowie górali podhalańskich w zespołach: „Hamernik” i „Mały Hamernik”. Decyzja ta przyniosła społeczne i kulturowe efekty. Pozwoliła ona Lassakom w pracy z zespołem na ścisły związek z autentycznym a tym samym przedłużenie ludowych tradycji. Najważniejsza jest jednak ochrona tożsamości kulturowej, bez której każda zbiorowość traci równowagę biopsychiczną.

Bibliografia

Lassak K., *20 lat dziecięcego Zespołu Góralskiego „Mali Hamernicy”*, Kraków 2004

Lassak K., *30 lat Zespołu Góralskiego „Hamernik”*, Kraków 2009

Słownik etnologiczny, Warszawa–Poznań 1987

Zwoliński S., *Badania nad historią górnictwa i hutnictwa w Tatrach*, „Etnografia Polska”, 1962, t. VI